

ROBERT A. HEINLEIN

SUBSTITUIREA

SF MASTERS

„*Substituirea* este surprinzător de reușită; îmbină reflecții culturale, idei inovatoare, umor și politică. E pur și simplu distractivă!”

The Guardian

„Romanele scrise de Heinlein între 1940 și 1950 au influențat toți scriitorii de science fiction din prezent. *Substituirea* este exemplul perfect.”

Connie Willis

„Ceea ce îmi place cel mai mult la Heinlein este că în romanele lui se găsește câte ceva pe gustul fiecăruia.”

Shelly Shapiro

„Heinlein a construit un personaj complex, perfect independent: Lorenzo Magnificul din *Substituirea*. Personalitatea lui Lorenzo se conturează și continuă să se dezvolte sub ochii noștri, pe parcursul întregii povești.”

James Blish, critic literar

„Un exemplu excelent de reinterpretare a uneia dintre cele mai cunoscute intrigi din literatură. Heinlein o transformă într-o experiență minunată pentru cititori.”

Floyd C. Gale, *Galaxy*

ROBERT A. HEINLEIN

SUBSTITUIREA

Traducere din limba engleză
de Horia Cocos

 PALADIN

Capitolul 1

Când vezi pe cineva îmbrăcat ca un necioplit intrând în încăpere de parcă ar fi a lui, îți dai seama că trebuie să fie astronaut.

Este o concluzie logică. Profesia îl face să se simtă stăpânul a tot și toate. Atunci când pune piciorul pe pământ, se simte constrâns să se coboare la nivelul umil al oamenilor simpli. În ceea ce privește lipsa de eleganță vestimentară, nu-i poți cere unui om care poartă uniformă în cea mai mare parte a timpului și este mai obișnuit cu spațiul cosmic decât cu lumea civilizată să știe cum să se îmbrace corect. Iar din punctul de vedere al așa-zișilor croitori care se calcă în picioare în jurul fiecărui port spațial, oferind spre vânzare „îmbrăcăminte de teren”, astronautii sunt fraieri ușor de păcălit.

Mi-am dat seama că acest individ ciolănos fusese îmbrăcat de Omar Fabricantul de Corturi: umeri căptușiți în mod inutil, pantaloni scurți, croiți astfel încât se ridicau în susul coapselor sale păroase când se așeza, și o cămașă mototolită, care ar fi arătat la fel de bine și pe spinarea unei vaci.

Dar mi-am ținut părerile pentru mine și i-am cumpărat o băutură cu ultima mea jumătate de imperial, considerând că e o investiție, având în

vedere că astronautii sunt așa cum sunt când vine vorba de bani.

— Motoarele la maximum! i-am spus în timp ce ciocneam paharele.

Mi-a aruncat o privire grăbită.

Aceasta a fost prima mea greșeală în ceea ce-l privește pe Dak Broadbent. În loc să-mi răspundă „Liber pentru decolare!” sau „Aterizare în siguranță!” așa cum ar fi trebuit, m-a examinat de sus până jos și a spus domol:

— Drăguță urare, dar nu mi se potrivește. N-am fost niciodată afară.

Asta a fost o altă ocazie minunată în care ar fi trebuit să-mi țin gura închisă. Astronauții nu vin prea des la barul din Casa Mañana. Nu e genul lor de hotel și, pe deasupra, se află la mare distanță de portul spațial. Când cineva apare echipat în îmbrăcăminte de teren, caută un colț întunecat al barului și nu vrea să se știe că e astronaut trebuie lăsat în pace. Eu însumi alesesem locația asta ca să pot vedea fără a fi văzut. La momentul respectiv, datoram ceva bani în diverse locuri – nimic important, dar era stânjenitor. Ar fi trebuit să presupun că avea și el motivele lui și să țin cont de ele.

Dar corzile mele vocale aveau voință proprie, tumultoasă și liberă de orice constrângeri.

— Nu mă lua cu d-astea camarade, i-am răspuns. Dacă tu ești un popândău care trăiește în vizuini, atunci eu sunt primarul din Tycho City. Pot să pun pariu că ai băut mai mult pe Marte decât ai făcut-o vreodată pe Pământ, am adăugat, remarcând prudența cu care și-a ridicat paharul – un indiciu clar al unor obiceiuri dobândite în zonele cu gravitație redusă.

— Vorbește mai încet! m-a întrerupt el, șoptind fără să-și miște buzele. Ce te face să crezi că sunt navigator? Nu mă cunoști.

— Scuze, am spus. Poți fi ce vrei tu să fii. Dar nu sunt orb. Te-ai dat de gol chiar din clipa în care ai intrat aici.

A murmurat ceva, apoi m-a întrebat:

— Cum?

— Nu-ți face probleme. Mă îndoiesc că și-a mai dat cineva seama. Dar eu văd lucruri pe care alții nu le văd.

I-am dat cartea mea de vizită, poate cu prea multă îngâmfare. Există un singur Lorenzo Smythe, Omul Teatru. Da, eu sunt „Marele Lorenzo“, tri-dimensional, operă pre-ambalată, autentic, „Pantomim și Extraordinar Artist Imitator“.

Mi-a citit cartea de vizită și după aceea i-a dat drumul într-un buzunar de la mânecă, ceea ce m-a indispus. Cărțile alea de vizită m-au costat o groază de bani – imită în mod autentic gravura manuală.

— Înțeleg, a zis încet, dar ce m-a dat de gol?

— Îți voi arăta, am spus. O să merg spre ușă ca un popândău și o să mă întorc cu mersul tău. Uite!

Așa am făcut, adoptând un fel de versiune ușor exagerată a mersului său, ținând cont de privirea sa neantrenată – cu picioarele alunecând ușor pe podea ca și cum ar fi fost constituită din plăcile de metal ale unei punți de comandă, cu corpul aplecat înainte și echilibrat din șolduri, mâinile ușor în față și depărtate de corp, gata să se prindă de ceva.

Mai sunt multe alte detalii care nu pot fi redate în cuvinte. Problema este că trebuie să fii

astronaut când o faci, să ai corpul agil și echilibrul înăscut al unui astronaut – trebuie să treci prin asta. Orașenii bâjbâie pe podele netede toată viața, pe podele fixe, cu o gravitație terestră normală, și se împiedică foarte probabil și de o foiță de țigară. Dar nu și un astronaut.

— Înțelegi ce vreau să spun? l-am întrebat, strecurându-mă înapoi pe scaun.

— Mi-e teamă ca da, a recunoscut el, ursuz. Chiar așa am arătat?

— Da.

— Hm... Poate ar trebui să iau lecții de la tine.

— Se putea și mai rău.

Mă privea gânditor, apoi a deschis gura să vorbească, dar s-a răzgândit și i-a făcut semn barmanului să ne umple din nou paharele. După ce au sosit băuturile, le-a plătit, și-a băut-o pe a lui și s-a lăsat să alunece de pe scaun cu o singură mișcare fluidă.

— Așteaptă-mă, mi-a spus încet.

Având în față băutura pe care mi-o cumpărase, nu l-am putut refuza. Nici nu am vrut; mă interesa persoana lui. Îmi plăcea de el, deși ne știam doar de zece minute. Era tipul de nătărău masiv, urât, dar atrăgător, după care femeile se dau în vânt și de la care bărbații primesc ordine.

S-a strecurat cu eleganță prin încăpere trecând pe lângă o masă aproape de ușă, la care stăteau patru marțieni. Nu-mi plăceau marțienii. Nu îmi plăcea ideea că o chestie care arată ca un trunchi de copac cu o cască solară la un capăt cere drepturi egale cu ale oamenilor. Nu-mi plăcea modul în care își lăsau să le crească pseudo-membrele; îmi aminteau de niște șerpi care ies din găurile

lor. Nu-mi plăcea faptul că se puteau uita în toate direcțiile deodată, fără să-și miște capetele – dacă ar fi avut capete, pe care evident că nu le aveau. Și nu le puteam suporta mirosul!

Nimeni nu mă putea acuza că am prejudecăți rasiale. Nu mă interesa culoarea, rasa sau religia unui om. Dar oamenii erau oameni, iar marțienii erau lucruri. Din punctul meu de vedere, nu erau nici măcar animale. Aș fi preferat să am de-a face cu un porc spinos, decât să am de-a face cu vreunul dintre ei. Acceptarea lor în barurile și restaurantele frecventate de oameni mi se părea scandaloasă. Dar, desigur, exista Tratatul, așa că ce puteam face?

Acei patru nu se aflaseră acolo când intrasem eu, altfel i-aș fi mirosit. De fapt, cu siguranță nu puteau fi acolo nici cu câteva momente mai devreme, când mă dusesem până la ușă și înapoi. Iar acum erau acolo, așezați pe piedestalele lor în jurul unei mese, pretinzând că sunt oameni. Nici măcar n-am auzit aerul condiționat cuplat pe o treaptă superioară.

Băutura gratis din fața mea nu mă mai atrăgea. Nu-mi doream decât ca astronautul să se întoarcă, ca să pot pleca politicos. Dar, deodată, mi-am adus aminte că se uitase în acea direcție chiar înainte de a pleca atât de grăbit și m-am întrebat dacă marțienii aveau ceva de-a face cu asta. M-am uitat la ei, încercând să-mi dau seama dacă îi interesează masa noastră. Dar cum îți poți da seama la ce se uită un marțian sau la ce se gândește? Alt lucru care nu-mi plăcea la ei.

Am rămas câteva minute acolo, jucându-mă cu băutura și întrebându-mă ce s-a întâmplat cu

prietenul meu astronaut. Speram ca ospitalitatea lui să se concretizeze și într-o cină, iar dacă ne deveneam reciproc suficient de simpatici, posibil chiar într-un mic împrumut pe termen scurt. Celelalte perspective pe care le aveam, trebuie să admit, erau nebuloase. În timpul ultimelor mele două tentative de a-mi suna agentul, autosecretara lui nu făcuse decât să înregistreze pur și simplu mesajul, iar dacă nu puneam monede în ușa, camera mea nu avea să se deschidă în acea noapte... Atât de rău mă părăsise norocul – eram obligat să dorm într-o firidă în care se intră cu monede.

În timp ce eram pierdut în contemplații melancolice, un chelner mi-a atins cotul.

— Vă caută cineva, domnule.

— Serios? Bine, poți aduce un aparat la masă?

— Îmi pare rău, domnule, dar nu-l pot transfera. Cabina 12 din hol.

— Oh. Mulțumesc, i-am răspuns cât mai călduros posibil, fiindcă nu-i puteam da baccis.

I-am ocolit de la depărtare pe marșieni când am ieșit afară.

Mi-am dat curând seama de ce apelul n-a putut fi transferat la masă. Cabina numărul 12 era una de maximă siguranță, opacă, etanșată fonic și cu mesajele codificate. În cabină nu se vedea nicio imagine, iar aceasta nu s-a limpezit nici după ce ușa s-a închis în spatele meu. A rămas lăptoasă până când m-am așezat și mi-am introdus capul în dispozitivul de recepție, după care norii opalescenți s-au risipit și m-am trezit uitându-mă la prietenul meu astronaut.

— Îmi pare rău că am plecat, a spus repede, dar mă grăbeam. Vino chiar acum în Camera 2106 de la Einsenhower.

Nu mi-a oferit nicio explicație. La Einsehower este la fel de puțin probabil să dai peste un astronaut cum este și la Casa Mañana. Simțeam pericolul în aer. Nu agăți un străin în bar ca după aceea să insiști să vină într-o cameră de hotel, cel puțin nu un străin de același sex cu tine.

— De ce? l-am întrebat.

Astronautul a afișat acea expresie specifică oamenilor obișnuiți să fie ascultați fără prea multe întrebări. Am studiat-o cu un interes profesional – nu este similară furiei; seamănă mai mult cu un nor negru înaintea izbucnirii furtunii. Dar s-a stăpânit și mi-a răspuns rapid:

— Lorenzo, nu am timp de explicații. Te interesează o slujbă?

— Vrei să spui o oportunitate de colaborare profesională? i-am răspuns încet.

Pentru un moment, mi-a trecut prin minte cu oroare că îmi oferea... ei bine, știti ce vreau să spun – o slujbă oarecare. Până atunci îmi păstrasem mândria profesională intactă, în ciuda nenorocitului ghinion care mă urmărea.

— Profesională, desigur! mi-a răspuns imediat. Avem nevoie de cel mai bun actor posibil.

Nu am lăsat să mi se vadă ușurarea pe față. Era adevărat că aș fi fost dispus să accept orice angajament profesional – aș fi jucat bucuros și scena balconului din *Romeo și Julieta* –, dar nu este bine să te arăți prea dornic de ceva.

— Care e natura angajamentului? am întrebat. Agenda mea e cam plină.

Nu a luat în seamă vorbele mele.

— Nu-ți pot explica la telefon. Poate nu știi, dar orice circuit codat poate fi decodat dacă se folosește un echipament corespunzător. Mișcă-te rapid aici!

Era nerăbdător, deci eu îmi puteam permite să nu fiu.

— Ei, acum, drept cine mă iei? am protestat. Mă crezi valetul tău de la hotel? Sau un tânăr fără experiență care abia așteaptă să profite de privilegiul de a ține o lance în mână? Eu sunt Lorenzo!

M-am ținut tare și am afișat o mutră ofensată.

— Care-i oferta ta?

— Of... La dracu', nu-ți pot spune la telefon! Cât de mult faci?

— Cum adică? Mă întrebi care e salariul meu de profesionist?

— Da, da!

— Pentru o singură apariție? Sau pe săptămână? Sau în cazul unui contract cu asigurare împotriva rezilierii?

— Lasă asta! Cât câștigi pe zi?

— Onorariul meu pentru o seară este de o sută de imperiali.

Acesta era purul adevăr. Mă rog, din când în când am fost într-adevăr forțat să plătesc mite scandaloase, dar pe chitanță nu a fost niciodată trecută o sumă mai mică decât onorariul care mi se cuvine. Am standardele mele. Aș prefera mai degrabă să mor de foame, decât să renunț la ele.

— Prea bine, mi-a răspuns rapid, o sută de imperiali bani gheață, în mână, chiar în momentul în care apari aici. Dar grăbește-te!

— Poftim?

Deodată mi-am dat seama cu oroare că aş fi putut la fel de bine să cer două sute sau chiar două sute cincizeci.

— Dar nu am acceptat angajamentul.

— Lasă asta! Vom discuta problema când ajungi aici. Suta e a ta chiar dacă ne refuzi oferta. Dacă accepţi... ei bine, poţi s-o consideri un bonus, pe lângă salariul tău. Vrei acum să închei apelul şi să vii aici?

Am făcut o plecăciune.

— Desigur, domnule. Puţină răbdare.

Nu aveam bani nici cât pentru un bilet de tub, dar, din fericire, hotelul Einsenhower nu era prea departe de barul Casa. Deşi arta mersului pe jos este aproape uitată, eu am savurat-o, oferindu-mi timpul necesar pentru a-mi aduna gândurile. Nu eram fraier, îmi dădeam seama că în momentul în care cineva este prea dornic să-mi dea bani, e timpul să analizez datele problemei, pentru că trebuie să fie cu siguranţă ceva ilegal sau ceva periculos la mijloc, sau ambele. Nu-mi făceam prea multe procese inutile de conştiinţă despre legalitate în sine. Sunt de acord cu Poetul că legile sunt de multe ori stupide. Dar, în general, am preferat să nu am probleme cu legea.

Mi-am dat seama în acel moment că nu aveam prea multe date la dispoziţie, aşa că nu mi-am mai bătut capul cu asemenea lucruri, mi-am aruncat mantia pe umăr şi am luat-o la pas, bucurându-mă de vremea plăcută de toamnă şi de miresmele opulente şi diverse ale metropolei. Când am ajuns, m-am hotărât să evit intrarea principală şi să urc într-un tub rapid care făcea legătura între subsol şi etajul douăzeci şi unu, având sentimentul vag

că acela nu era chiar cel mai potrivit loc pentru a-i oferi publicului meu ocazia să mă recunoască. Prietenul meu navigator mi-a deschis ușa și m-a lăsat să intru în cameră.

— Ți-a luat ceva timp, s-a răstit la mine.

— Serios? i-am spus și am aruncat o privire în jurul meu.

Era un apartament scump, exact așa cum mă așteptam, dar era vraiste, cu cel puțin o duzină de pahare murdare și la fel de multe cești de cafea împrăștiate peste tot. Nu-ți trebuia prea mult spirit de observație pentru a-ți da seama că nu eram decât ultimul dintr-o întreagă serie de vizitatori. Întins pe o canapea, uitându-se încruntat la mine, stătea un alt bărbat pe care, cu titlu de probă, l-am considerat pentru moment tot astronaut. L-am privit întrebător, dar nu am fost prezentați.

— În sfârșit, ai ajuns. Să trecem la treabă.

— Desigur. Apropo, am adăugat, parcă era vorba de un bonus, un avans.

— Oh, da.

S-a întors către omul de pe canapea și a zis:

— Jock, plătește-l.

— Pentru ce?

— Plătește-l!

Atunci mi-am dat seama cine era șeful, deși, cum aveam să aflu mai târziu, de obicei nu existau dubii în această privință atunci când Dak Broadbent era în încăpere. Celălalt tip a sărit în picioare, tot încruntat, și mi-a dat o monedă de cincizeci și alte cinci de câte zece. Le-am pus deoparte degajat, fără să le mai număr, și am spus:

— Sunt la dispoziția dumneavoastră, domnilor.

Tipul masiv și-a mușcat buzele.